

MÜRSEL

(*Câmi'ü't-taḥşil*, s. 94 vd.). Ahmed b. Hanbel'in mürseli kabul ettiği, etmediği ve şartlı kabul ettiği şeklinde üç farklı görüş bulunmasına karşılık İbn Receb el-Hanbelî onun sika olmayanlardan rivayette bulunanların mürselini zayıf saydığını belirtmektedir (*Şerḥu 'İleli't-Tirmizî*, s. 243). Öte yandan İmam Şâfiî çeşitli şekillerde desteklenen mürselleri makbul saymıştır (*er-Risâle*, s. 461-467). Bazı âlimler mürsel hadislerin sadece faziletli ameller konusunda delil olacağını söylemiş, bazıları da bir konuda mürsel hadis dışında başka delil bulunmadığı zaman mürselin re'ye tercih edileceğini belirtmiştir. Bir kısım kaynaklarda bu sonuncu görüş Ebû Hanîfe, Mâlik b. Enes, Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd es-Sicistânî, Nesâî ve İbn Ebû Hâtîm'e nisbet edilmiştir.

Literatür. Mürsel hadisleri bir araya getiren ilk çalışma Ebû Dâvûd es-Sicistânî'nin 544 mürsel hadisi içeren *Kitâbü'l-Merâsîl*'idir (bk. *el-MERÂSİL*). Abdullah b. Müsâid ez-Zehrânî eser üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1408, el-Câmiatü'l-İslâmiyye [Medine]). Mürsel hadis nakleden râvilerin biyografilerini toplamak amacıyla önce Berdîcî küçük hacimli *Kitâbü Beyâni'l-mürsel*'ini yazmış, daha sonra İbn Ebû Hâtîm konuyu geniş bir şekilde ele aldığı *el-Merâsîl*'inde 492 (veya 476) râvi ve 1000'e yakın mürsel rivayeti toplamıştır. Hatîb el-Bağdâdî'nin *Temyîzü (Beyânü hükmi)'l-mezid fi muṭṭaṣil'i-esânîd ve et-Taḫṣîl li-mübhemî'l-merâsîl*'i de bu konudadır (*DîA*, XVI, 457). Bu hususu hem teknik açıdan geniş bir şekilde ele alan hem de mürsel hadis nakleden 1039 râviyi alfabetik sırayla tanıtan yegâne çalışma Alâî'nin *Câmi'ü't-taḥşil fi aḥkâmî'l-merâsîl*'idir (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi, Bağdad 1397/1978; Beyrut 1407/1986). Zeynüddin el-İrâkî esere bir ta'lik (Râgıp Paşa Ktp., nr. 236), Sibî İbnü'l-Acemî de bir hâşiye yazmış (Alâî, s. 94), Ömer b. Hasan Fellâte de kitap üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1392, Câmiatü Ümmi'l-kurâ [Mekke]). İbnü'l-İrâkî'nin *Tuḥfetü't-taḥşil fi zikri ruvâti'l-merâsîl*'i mürsel râviler hakkında yazılmış en kapsamlı çalışmadır (nşr. Abdullah Nevvâre, Riyad 1419/1999). Müellif bu eserinde büyük ölçüde İbn Ebû Hâtîm ve Alâî'nin kitaplarından faydalanmış, yaptığı ilâveleri rumuzlarla göstermiştir.

Mürsel hadis konusunu teknik açıdan ele alan çalışmalar arasında Muhammed Hasan Hitû'nun *el-Ḥadîşü'l-mürsel ḥucciyyetühû ve eṣeruhû fi'l-İḥkî'l-İslâmî* (Beyrut 1390/1970, 1409/1989), Fevzî Mu-

hammed Abdülkâdir el-Bitiştî'nin *Ḥucciyyetü'l-mürsel 'inde'l-muḥaddîşin ve'l-uşûliyyin ve'l-fukahâ'* (Kahire 1402/1982) ve Haldûn Muhammed Süleym el-Ahdeb'in *el-Ḥadîşü'l-mürsel meḥmûmuhû ve şihḥiyyetühû* (Cidde 1404/1984) adlı eserleri zikredilebilir. Salahattin Polat *Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değerleri* (Ankara 1985), Ömer Abdülazîz el-Cuğbeyr *el-Hasene'l-Başri ve ḥadîşühû'l-mürsel* (Amman 1412/1992) adıyla doktora çalışması; Muhammed Mustafa el-Gadâmisî *el-Mürsel mine'l-ḥadîş ve ârâ'ü'l-e'immeti fihi* (Rabat 1396), Abdülazîz Sirâc Belîle *el-Mürsel ve ḥucciyyetühû* (1402/1982, Câmiatü Ümmi'l-kurâ [Mekke]), Hammâdî el-Yûsufî *Merâsîlü'l-Muvaṭṭa'a bi-rivâyeti Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî* (1982, el-Câmiatü'z-Zeytûniyye [Tunus]), Hassa Abdülazîz es-Sagîr *el-Ḥadîşü'l-mürsel beyne'l-ḳabûl ve'r-red* (1408/1988, Külliyyetü't-terbiyye li'l-be-nâat [Mekke]) ve Şerîf Hâtîm b. Ârif el-Av-nî *el-Mürselü'l-ḥafî ve 'alâkatühû bi't-tedlis* (I-IV, Riyad 1418/1997) isimli yüksek lisans çalışması yapmışlardır. Mürsel hadis hakkındaki şu makaleler de önemlidir: Hasan Muzaffer Rîzk, "el-Ḳavîü'l-faşl fi'l-'amel bi'l-ḥadîşî'l-mürsel" (*Mecelletü'l-Câmi'ati'l-İslâmiyye*, sy. 62 [Medine 1404], s. 29-42); Sâmîr Hâşim el-Amîdî, "el-Ḥadîşü'l-mürsel beyne'r-red ve'l-ḳabûl" (*Türâşünâ*, XIII/2-3 [Kum 1418], s. 107-190); Sâbir Nasr Mustafa Os mân, "Ḥucciyyetü'l-mürsel 'inde'l-uşûliyyin ve ehli'l-ḥadîş" (*Mecelletü's-şer'ca ve'd-dirâsâti'l-İslâmiyye*, XVI/46 [Küveyt 1422/2001], s. 63-120); Abdullah b. Nâsır eṣ-Şekârî, "Ḥaḳîkatü'l-ḥadîşî'l-mürsel ve envâ'uhû 'inde'l-muḥaddîşin ve'l-fukahâ' ve'l-uşûliyyin" (*ed-Dir'iy-ye*, V/17 [Riyad 1423/2002], s. 195-256); Abdülkerîm el-Vüreykât, "Esbâbü irsâli'l-ḥadîş 'inde'r-ruvât" (*Dirâsât: 'Ulûmü's-şer'ca ve'l-kânûn*, XXIX/1 [Amman 1423/2002], s. 42-55); Mahmûd Sâlih Câbir, "el-Ḥadîşü'l-mürsel 'inde'l-İmâm eṣ-Şâfiî ve taṭbîkâtühû'l-fıḳhiyye" (*a.g.e.*, XXX/2 [Amman 1424/2003], s. 310-325).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "rsl" md.; Buhârî, "İlim", 9-10; Tirmizî, "İlim", 13; Şâfiî, *er-Risâle* (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire 1359/1940, s. 461-467; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, I, 28; Hâkim en-Nisâbü'rî, *Ma'rifetü 'ulûmî'l-ḥadîş* (nşr. Seyyid Muazzam Hüseyin), Haydarâbâd 1935 → Medine - Beyrut 1397/1977, s. 25-29; Hatîb el-Bağdâdî, *el-Kifâye* (nşr. M. Hâfiz el-Ticânî), Kahire 1972, s. 317-318, 546-577; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *el-Burhân fi usûli'l-fıḳḳ* (nşr. Abdülâzîm ed-Dîb), Devha 1399, I, 408-412; Şemsüleimme es-Serâhsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Haydarâbâd 1372 → Beyrut 1393/1973, I, 359-

364; Gazzâlî, *el-Müstaşfâ*, Bulak 1324, I, 169-171; Fahrreddin er-Râzî, *el-Maḥşûl* (nşr. Tâhâ Câbir Feyyâz el-Alvânî), Riyad 1400/1980, II, 2, 650-665; İbnü's-Salâh, *'Ulûmü'l-ḥadîş*, Beyrut 1398/1978, s. 25-36; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-es-râr*, İstanbul 1307, III, 727; Mizî, *Tuḥfetü'l-esrâf bi-ma'rifetü'l-etṭerâf* (nşr. Abdüssamed Şerefeddin - Zühayr eṣ-Şâviş), Beyrut 1400/1983, XIV, 131-457; Alâî, *Câmi'ü't-taḥşil fi aḥkâmî'l-merâsîl* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi), Beyrut 1407/1986, s. 94 vd.; Bedreddin ez-Zerkeşî, *el-Baḥrû'l-muḥîṭ* (nşr. Ömer Süleyman el-Eşkar), Kahire 1409/1988, V, 402-425; İbn Receb, *Şerḥu 'İleli't-Tirmizî* (nşr. Subhî Câsim el-Hamîd), Bağdad 1396/1976, s. 243; İrâkî, *Fethü'l-muḡîş*, s. 63-81; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 266-267; a.mlf., *en-Nüket 'alâ Kitâbi İbni's-Salâh* (nşr. Rebî b. Hâdî Umeyr), Riyad 1408/1988, II, 540-571; Şemseddin es-Seḥâvî, *Fethul-muḡîş* (nşr. Ali Hüseyin Ali), Beyrut 1412/1992, I, 55-229; Süyûtî, *Tedri-bü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatif), Kahire 1385/1966, I, 195-232; Cemâleddin el-Kâsimî, *Ḳavâ'idü't-taḥdîş*, Beyrut 1399/1979, s. 133-146; Tâhir el-Cezâirî, *Teuḥihü'n-nazar*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rifet), s. 152-170; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924, I, 71-89; Zâfer Ahmed et-Tehânevî, *Ḳavâ'id fi 'ulûmî'l-ḥadîş* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1392/1972, s. 137-165; J. Schacht, *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford 1975, s. 163-175; Abdullah Muhammed el-Cübûrî, *Fıḳḳü'l-İmâm el-Evzâ'i*, Bağdad 1977, I, 58; Hemmâm Abdürrahîm Saîd, *el-'İlel fi'l-ḥadîş*, Amman 1980, s. 173-183; G. H. A. Juynboll, *Muslim Tradition*, Cambridge 1983, s. 51-58; a.mlf., "Mursal", *El²* (İng.), VII, 631; Salahattin Polat, *Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değeri*, Ankara 1985, s. 63-67, 80-85; Haldûn el-Ahdeb, *Esbâbü iḥtî-lâfi'l-muḥaddîşin*, Cidde 1405/1985, s. 203-270, 313 vd.; Misfir b. Gurmullah ed-Dümeynî, *et-Tedlis fi'l-ḥadîş*, Riyad 1412/1992, s. 13-20; Mur-tazâ ez-Zeyn Ahmed, *Menâhicü'l-muḥaddîşin fi takviyeti eḥadîşî'l-ḥasene ve'z-zâ'ife*, Riyad 1415/1994, s. 115, 287 vd.; Şerîf Hâtîm b. Ârif el-Av-nî, *el-Mürselü'l-ḥafî ve 'alâkatühû bi't-tedlis*, Riyad 1418/1997, I-IV; M. Yaşar Kandemir, "Hatîb el-Bağdâdî", *DîA*, XVI, 457.

SALAHATTİN POLAT

MÜRSELÂT SÜRESİ

(سورة المرسلات)

**Kur'an-ı Kerim'in
yetmiş yedinci süresi.**

Mekke döneminde, muhtemelen nübüvvetinin 4. yılında Hz. Peygamber Mina'da bulunuyorken nâzil olmuştur. Adını ilk âyetinde geçen "mürselât" (gönderilenler) kelimesinden alır. Müfessirler bu kelimenin âlemin idaresiyle görevli meleklere, rüzgârlara, peygamberleri veya Kur'an âyetlerini ifade ettiğini belirtirler. Ayrıca yine ilk âyetinde yer alan kelimedden dolayı Yrf (örf) süresi olarak da isimlendirilir. Yeminle başlayan sürelerden olup elli âyettir. Fâsilası "عبرتم لنا" tertibinde yer alan ، ر ، ت ، ب ، ا

Mürselât sūresinin ilk âyetleri

ن ، م ، ل ، ع harfleridir. Nüzûl sebebiyle ilgili herhangi bir bilgi tesbit edilememiştir. İnsanda sorumluluk duygusunu güçlendiren âhîret hayatını etkili ifadelerle tasvir ettiği göz önünde bulundurulacak nübüvetin ilk yıllarında ilâhî vahye ve onun insan davranışlarını disiplini altına alan ilkelere karşı gösterilen inatçı direnişler sebebiyle nâzil olduğunu söylemek mümkündür.

Mürselât sūresinin muhtevasını bir giriş ve iki bölüm halinde ele almak mümkündür. Giriş niteliğindeki ilk beş âyette Sâffât ve Zâriyât sūrelerinde olduğu gibi ardarda bazı güçler üzerine yapılan yeminler dikkat çekmektedir. Müfessirlere göre bu âyetlerde üzerlerine yemin edilen "mürselât, âsîfât, nâşîrât, fârikât, mülkiyât" kelimeleri melekler, rûzgârlar, Kur'an âyetleri veya insanların kalplerine doğan düşünceleri ifade etmektedir (Elmalılı, VII, 5519). Sözü edilen kavramları bilimin kaydettiği gelişmelerden yararlanarak tabiat güçlerindeki bazı etkileşimlerle açıklamak da mümkündür. Sûrede daha sonra bu yeminlerin yöneldiği konu olarak geleceği haber verilen kıyametin mutlaka gerçekleşeceği belirtilir (âyet 1-7).

Birinci bölüm, kıyametin kopması sırasında vuku bulacak kozmik değişikliklere temas eden âyetlerle başlar. Ardından kıyamet "yevmü'l-fasl" (hakla bâtılın, haklı ile haksızın ayırt edileceği gün) tabiriyle nitelendirilir; ölümün insan türü için aksayan bir kanun olduğu vurgulanır; insan yaratılışı ve yaşayışının hassas, ölçülü ve sınırlı dengelere bağlı şekilde düzenlendiği ifade edilir; onun barındığı yer küresinin de bir düzen içinde seyrettiği belirtilir. Daha sonraki âyetlerde âhîret hayatında suçlulara uygulanacak azap niteliğindeki işlemlere ve cehennem için tasvirine yer verilir; cehennem ehline özür dilemek için bile izin verilmeyeceği bildirilir (âyet 8-40).

Sürenin ikinci bölümünde Allah'a karşı gelmekten sakınanlara (müttakiler) sunulacak özenli hayat tarzına temas edilir. Ardından konu yine suçlulara itikal eder, onların geçici dünya hayatından zevk almaya önem verdikleri ve belirgin niteliklerinden birinin Allah'ın huzurunda boyun eğmemek olduğu ifade edilir. İkinci bölüm, "Peki onlar bu beyana inanmazlarsa hangi söze inanacaklar?" meâlindeki âyetle sona erer (âyet 41-50). Mürselât sūresinde inkârcıların ebedî hayattaki hüsrânlarının büyüklüğünü vurgulamak üzere, "Dinî gerçekleri yalan sayanların o gün vay haline!" mânâsındaki cümle on defa tekrarlanmaktadır.

Ebû Hüreyre'den nakledilen bir hadise göre Hz. Peygamber, "Sizden biri Mürselât sūresini okuyup da, 'Peki onlar bu beyana inanmazlarsa hangi söze inanacaklar?' âyetine gelince, 'Allah'a iman ettik' desin" buyurmuştur (İbn Kesîr, VII, 175, 194). Diğer bazı rivayetler de Resûl-i Ekrem'in, "Beni Hûd, Vâkıa, Kıyâme, Mürselât, İze-ş-şemsü küvvirat (Tekvîr), İze's-semâün şekkat (İnşikâk) ve İze's-semâün fetarat (İnfitâr) sūreleri ihtiyarlattı" dediği (Abdürrezzâk es-San'ânî, III, 368), namazın bir rekatında Mürselât sūresiyle ardından gelen Nebe' sūresini birlikte okuduğu kaydedilir (Buhârî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 6, 28; Müslim, "Şalâtü'l-müsâfirîn", 275-279; krş. İbrahim Ali, s. 306-307, 342-343). Bazı kaynaklarda yer alan, "Mürselât sūresini okuyan kimsenin siciline müşrikler grubuna girmedeği hususu kaydedilir" meâlindeki hadisin (meselâ bk. Zemaşşerî, IV, 205; Beyzâvî, IV, 368) mevzû olduğu kabul edilmiştir (Muhammed et-Trablusî, II, 725). Mina'da Mescid-i Hayf'ın güneyindeki Sâih dağının eteğinde Mürselât sūresinin nâzil olduğu, Mescid-i Mürselât diye de anı-

lan mağara (gârü'l-Mürselât) bugün mevcut değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "rsl" md.; Buhârî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 6, 28; Müslim, "Şalâtü'l-müsâfirîn", 275-279; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1403/1983, III, 368; Zemaşşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), IV, 205; Beyzâvî, *Envârü'l-tenzîl*, Beyrut 1410/1990, IV, 368; İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'ânî'l-âzîm*, Beyrut 1385/1966, VII, 175, 194; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedidî'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-uâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408, II, 725; Elmalılı, *Hak Dini*, VII, 5519; İbrahim Ali es-Seyyid Ali İsâ, *Fezâ'ilü süveri'l-Kur'ânî'l-Kerim*, Kahire 1421/2001, s. 306-307, 342-343.

M. KÂMİL YAŞAROĞLU

MÜRSİ

(المرسی)

Ebû'l-Abbâs Şihâbüddin Ahmed b. Ömer el-Ensârî el-Mürsî (ö. 685/1287)

Şâzelî şeyhi.

616'da (1219) Endülüs'ün Mürsiye (Murcia) şehrinde doğdu. Soyu ensardan Sa'd b. Ubâde'ye ulaşır. Tahsilini Mürsiye'de tamamladıktan sonra ticaretle meşgul olan babasının yanında çalışmaya başladı. Hıristiyan saldırılarının şehri tehdit ettiği dönemde babası ailesiyle birlikte 640 (1242) yılında hacca gitmeye karar verdi. Bindikleri gemi Tunus açıklarında fırtınaya yakanıp battı. Annesini ve babasını bu sırada kaybeden Mürsî ve kardeşi Cemâled-din çetin bir mücadeleden sonra Tunus sahiline ulaşmayı başardı. Kardeşi Tunus'ta babasının mesleğini sürdürürken Mürsî, fakih Muhriz b. Halef Zâviyesi'nde çocuklara okuma yazma ve Kur'an öğretme-

Mürsî
Camii –
İskenderiye/
Mısır